

УДК 349.4

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Еволюція правового регулювання аграрних, земельних та екологічних відносин», присвяченої 90-річчю професора Н. І. Титової, проведеної 18 листопада 2016 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка. Також розміщено вибрані праці д.ю.н., професора Н. І. Титової, які впорядковані Я.З. Гаєцькою-Колотило.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

Редакційна колегія:

- проф.Пилипенко П.Д.;
- к.ю.н. Барабаш Н.П.;
- доц. Ващишин М.Я.;
- доц. Гаєцька-Колотило Я.З.

Актуальні проблеми соціального права. Еволюція правового регулювання аграрних, земельних та екологічних відносин. Матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 18 листопада 2016 р.). за заг. ред. П. Д. Пилипенка – Львів, 2016. – с. 314

УДК 349.4

© Колектив авторів, 2016
© Львівський національний університет імені Івана Франка; 2016
© Львівський державний університет внутрішніх справ МВС України; 2016
© Український центр соціально-правових досліджень, 2016

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СЕЛА

Статівка Анатолій Миколайович

*доктор юридичних наук, професор,
кафедри земельного та аграрного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Соціально-економічний розвиток села є однією з передумов продовольчого та сировинного забезпечення держави. Виробництво сільськогосподарської продукції прямо пропорційно залежить від достатнього правового, організаційного та економічного забезпечення села.

Правове регулювання соціального розвитку села здійснюється різними нормативно-правовими актами, серед яких важливе місце займає Закон України від 17 жовтня 1990 р (в редакції від 15 травня 1992 р.) «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві». Закон визначає умови, зміст і межі пріоритетності розвитку соціальної сфери села та агропромислового комплексу в структурі народного господарства, сприяє соціальній захищеності сільського населення.

Указ Президента України від 20 грудня 2000 р. № 1356/2000 «Про основні засади розвитку соціальної сфери села» спрямований на поліпшення організації життєзабезпечення сільського населення в умовах становлення приватного сектора в аграрній сфері, виходу національної економіки з кризи, розвитку економіки в ринкових умовах і мають урахуватись у процесі визначення стратегічних напрямів розвитку економіки, підготовки та виконання державних, галузевих і регіональних програм та розроблення нормативно-правових актів з питань соціально-економічного розвитку держави в найближче десятиліття.

Законом України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» передбачено, що основними складовими державної аграрної політики є комплекс правових, організаційних і економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування аграрного сектору економіки, розв'язання соціальних проблем сільського населення та забезпечення комплексного і сталого розвитку сільських територій.

Метою Концепції Комплексної програми розвитку українського села на 2006-2010 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2005 р. № 536-р. передбачалося: реалізація основних напрямів державної політики щодо створення сприятливих умов для комплексного розвитку сільських територій; розв'язання соціальних проблем села; розвитку високоефективного конкурентоспроможного на внутрішньому і зовнішньому ринку аграрного сектору; забезпечення продовольчої безпеки країни; збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності та ін.

Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 спрямована на забезпечення життєздатності сільського господарства, його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринку, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності.

Основними завданнями Програми передбачалося: створення організаційно-правових та соціально-економічних умов для комплексного розвитку сільських

територій, наближення та вирівнювання умов життєдіяльності міського та сільського населення; підвищення рівня ефективної зайнятості, посилення мотивації сільського населення до розвитку підприємництва у сільській місцевості як основної умови підвищення рівня життя населення; підтримка конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах інтеграції України у світовий економічний простір; подолання стихійності та тінізації аграрного ринку; створення екологічно безпечних умов для життєдіяльності населення, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, особливо земель сільськогосподарського призначення.

Проте законодавче та нормативно-правове забезпечення Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року не сприяло ефективному її виконанню. Визначені Програмою до розроблення і прийняття акти законодавства на першому етапі її виконання (2008 – 2009 роки) не були прийняті. При цьому законодавчі та нормативно-правові акти, які прийняті на другому етапі виконання Програми (2010 – 2011 роки), недосконалі та не узгоджуються між собою, що негативно позначилося на її результативності. Внесення змін до Програми у частині уточнення завдань і заходів, обсягів та джерел фінансування, строків її виконання, як визначалося постановою Кабінету Міністрів України від 22 червня 2011 р. № 704, і розподіл обсягів фінансування її заходів за роками на період 2011 – 2015 років не здійснено. Виконавцями програми (44 суб'єктами владних повноважень) і головними розпорядниками коштів державного бюджету на її заходи у 2008– 2011 роках спрямовано 68,2 відс. від прогнозного на цей період обсягу. Як наслідок, заходи передбачені на цей період Програмою, в повному обсязі не було виконано.

Будівництво підвідних газопроводів у рамках Програми здійснено на 11,4 відс. від прогнозного обсягу. Розвиток мережі сільських автомобільних доріг у 2008– 2009 роках забезпечено на 18,4 відс. від прогнозного обсягу, передбаченого Програмою. При цьому у 2010 році ці роботи не проводилися. Виконання регіональних програм підтримки індивідуального житлового будівництва «Власний дім» у 2008 – 2011 роках забезпечено на 24,7 відс. прогнозного обсягу. Регулярне безоплатне підвезення до місць навчання і додому дітей шкільного віку і педагогічних працівників у сільській місцевості (програма «Шкільний автобус») забезпечено не в повному обсязі (у 2008– 2011 роках закуплено 791 шкільний автобус, або 48,3 відс. прогнозного обсягу). З передбачених Програмою прогнозних показників щодо будівництва, реконструкції та ремонту 1,9 тис. лікарських амбулаторій і 5,4 тис. фельдшерсько-акушерських пунктів у 2008–2011 роках введено в експлуатацію 10 фельдшерсько-акушерських пунктів, які постраждали внаслідок повені у 2008 році в Чернівецькій області. Кількість дитячих юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ) у сільській місцевості зменшується. Матеріально-технічне оснащення навчально-спортивних баз, баз олімпійської підготовки та спортивних споруд державного значення є недостатнім. Кошти на компенсацію витрат, понесених підприємствами агропромислового комплексу, з будівництва об'єктів соціальної сфери у сільських населених пунктах у рамках Програми не виділялись [1].

Отже, аналіз Державної цільової програми розвитку села на період до 2015 року дає підстави стверджувати, що заходи, які передбачені програмою фінансувалися на недостатньому рівні, при цьому недосконалою залишається система планування, використання та контролю коштів державного бюджету. Так, в країнах ЄС фінансування програм розвитку сільських територій становить понад 20% від бюджету Спільної аграрної політики, в США – від 11% до 27% від бюджету Мінсільгоспу, в Україні лише 10% одночасно на сільське господарство й сільський розвиток [2].

Таким чином, хоча метою Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р «Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року» є створення організаційно-економічних умов з метою ефективного розвитку аграрного сектору шляхом забезпечення єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства для стабільного забезпечення населення якісною, безпечною, доступною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловістю сільськогосподарською сировиною в контексті сталого розвитку, на сьогодні актуальною залишається проблема нерозмежованості виробничої та соціальної сфери села на законодавчому рівні. Тому доцільним є прийняття Державної цільової програми розвитку соціальної сфери села, регіональних та місцевих програм з метою визначення та фінансування першочергових заходів щодо розвитку сільських територій. У цьому контексті необхідно, щоб центром законодавчої уваги був селянин, як громадянин, так і працівник, на що звертала увагу професор Н. І. Титова [3]. Оскільки селянин є носієм української ідентичності, культури і духовності нації.

Використані джерела

1. Про результату аудиту виконання заходів Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: звіт Рахункової палати України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16741939/Selo_2015.pdf.
2. Колесников В.І. Світовий досвід розвитку сільських територій / В. І. Колесников Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» – 2014. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2956>.
3. Титова Н. І. До проблеми спеціалізації та забезпечення прав селян як громадян України / Н. І. Титова // Стан та перспективи розвитку аграрного права: Матеріали Міжнар. наук-теор. конф., присвяченої 80-річчю д.ю.н., проф., акад. АПРН України В. З. Янчука, Київ, 26-27 травня 2005 р. / під ред. В. М. Єрмоленка, В. І. Курила. – К. : Магістр – XXI сторіччя, 2005. – С. 115-117.

ПРО ЕВОЛЮЦІЮ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Уркевич Віталій Юрійович

*доктор юридичних наук, професор
кафедри земельного та аграрного права*

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
М Харків, Україна*

Найпоширенішою організаційно-правовою формою аграрного підприємництва виступають фермерські господарства, яких в Україні згідно даних державної статистики налічується більше ніж 43 тис. Як відомо, брати трудову участь у діяльності фермерських господарств можуть 2 категорії фізичних осіб – його члени й наймані працівники. Охарактеризуємо розвиток правового регулювання трудових відносин за участю членів фермерських господарств.

Так, в силу приписів п. 1 ст. 3 Закону України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 р., № 973-IV, членами фермерського господарства можуть бути